

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

директор Інституту психології
імені Г.С. Костюка НАПН України
дійсний член НАПН України, доктор

психологічних наук, професор

С.Д. Максименко

«15» грудня 2023 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації на тему:

**«Особливості психологічної корекції самоприйняття людей
з надмірною вагою»**

здобувачки наукового ступеня доктора філософії

Ремесник Наталі Юріївни

за спеціальністю 053 – Психологія

галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

Публічна презентація проведена на розширеному засіданні лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України 11.12.2023 р., протокол № 10.

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Дисертаційна робота Ремесник Наталі Юріївни спрямована на дослідження особливостей самоприйняття людей з надмірною вагою та розробку комплексної програми розвитку позитивного самоприйняття особистості як чинника корекції розладів харчової поведінки, заснованої на методології гуманістичного та психодинамічного підходів і спрямованої на розвиток позитивного самоприйняття на основі розвитку внутрішніх ресурсів особистості.

З кожним роком у світі кількість людей з надмірною вагою невинно зростає. Однією з причин зайвої ваги є порушення харчової поведінки внаслідок психологічних проблем. Тому пошук психологічних причин і розробка способів їх корекції є важливим завданням психологічної теорії і практики.

Психологічними умовами гармонізації ставлення людини до себе є безоцінкове позитивне прийняття людиною себе та інших, довіра до себе, любов, емпатія, розуміння власних емоцій та самовираження. Такий підхід видається відповідним і при дослідженні самоприйняття в частині сприйняття власної зовнішності і цінності. Значна частина досліджень, що стосуються проблеми порушення харчування і ожиріння, проводилися переважно в медичній психології і психіатрії (van Strien, Herman, & Verheijden, 2009; Areej, 2017; Boone, Vansteenkiste, & Soenens, 2014). Аналізувались клінічні дослідження щодо розладів харчової поведінки (Alexander, Goldschmidt, & Grange, 2013); вплив порушень харчової поведінки на формування зайвої ваги у молоді (Decaluwé, & Braet, 2005); порушення психологічних форм харчової поведінки (Абсалямова, 2019; Вознесенська, 2004; Шебанова, 2017); подолання конфліктів ідентичності із зовнішністю (Шнаккенберг, 2017); взаємозв'язок емоцій з порушеннями харчової поведінки (Фассино, 2004).

У сучасній психології початок фундаментальних досліджень феномена ставлення людини до себе було покладено, засновуючись на класичних працях (Р. Бернс, У. Джеймс, Дж. Кемпбел, А. Маслоу, Е. Еріксон, К. Ріфф, М. Селігман, Н. Пезешкіан, К. Юнг та інші). Багато дослідників вважають самоставлення і самоприйняття, як його складову, чинником, що детермінують процес розвитку гармонійної особистості (О. Купрєєва, О. Литвиненко, С. Максименко, Л. Сердюк, О. Чиханцова та інші). Зокрема, найчастіше розглядається в зв'язку з вивченням уявлень особистості про себе як системи соціальних установок. Можна також розглядати самоприйняття як афективний компонент загальної самооцінки (Сердюк, & Купрєєва, 2017).

Поняття самоприйняття різнобічно вивчалось в різних психологічних теоріях, зокрема, А. Бандури, А. Маслоу, З. Фрейда, К. Хорні, Е. Еріксона, Е. Фромма та інших. З позицій позитивного підходу у дослідженнях феномена

самоприйняття особистості, Н. Пезешкіан (1996) розглядає структуру особистості з точки зору розвитку її первинних і вторинних актуальних здібностей (потреб). Якщо розглядати феномен самоприйняття в таких категоріях, виходячи з тези Н. Пезешкіана, що у людини від природи закладені необхідні власні ресурси для подолання своїх конфліктів, то розвиток позитивного самоприйняття засновується на розвитку внутрішніх його складових.

Розглядаючи оптимізм, як позитивну самонастанову, яка впливає на тілесний, соціальний та духовний розвиток особистості, М. Селігман (1991), визначає самоприйняття, як один із факторів психологічного благополуччя особистості. Позитивне ставлення до себе є фактором, що сприяє позитивному способу мислення та знижує ризик розвитку депресії, зазначає М. Чиксентіміхайі (2000). Факторами, що впливають на психологічне благополуччя особистості, і позитивним чином підтримують самоприйняття, є життестійкість та вміння фокусуватись на вирішенні складних ситуацій та активна життєва позиція (Коваленко, Яценко, 2022). Самоприйняття розглядається як один з ключових параметрів, що впливають на самореалізацію, самодетермінацію та психологічне благополуччя особистості (Serdiuk, 2022; Сердюк, 2021; Kuprieieva, Traverse, Serdiuk, Chykhantsova, & Shamych, 2019 та ін.). На самоприйняття особистості значною мірою впливає здатність до конструювання життєвого досвіду, що зумовлено здатністю до конфігурування зовнішніх та внутрішніх контекстів та їх обробки (Рудницька, 2021).

Незважаючи на значний інтерес до вивчення різних аспектів феномена самоприйняття особистості, все ж цілісна структура феномена самоприйняття та чинники його позитивного функціонування, взаємозв'язок недостатнього прийняття себе та розладів харчової поведінки, особливості терапії надмірної ваги не отримали достатньої уваги дослідників, що зумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Тема дисертації відповідає науковому напрямку лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, що досліджує проблеми самодетермінованих процесів особистості,

досягнення нею психологічного благополуччя, зокрема проблеми розвитку самоактивності особистості, становлення її духовності, життєстійкості, аккультураційного впливу, життєвої перспективи, механізмів саморозвитку, самоставлення, самоефективності, особистісної автономії, самовдосконалення та самореалізації. Дисертаційне дослідження виконане у межах комплексних науково-дослідних тем «Самодетермінація психологічного благополуччя особистості» (номер державної реєстрації 0119U002172) та «Психологічні технології сприяння позитивному психічному здоров'ю особистості» (номер державної реєстрації 0122U000305) лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України.

2. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Дисертація виконана особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати, які мають теоретичне і практичне значення для психологічної науки. Одержані здобувачем результати є достовірними та об'єктивними.

3. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів.

Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечується якісним теоретичним аналізом проблеми дослідження, адекватним методологічним обґрунтуванням його вихідних положень, відповідністю застосованих у дослідженні методів його завданням, кількісним та якісним аналізом отриманого емпіричного матеріалу, репрезентативністю досліджуваної вибірки, коректним застосуванням математичних методів обробки та аналізу даних.

Дослідження відповідає усім вимогам рівня наукової кваліфікації здобувача, що зазначено у постанові КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44.

4. Наукова новизна дисертації.

Отримані в дисертаційному дослідженні результати створили потужне наукове підґрунтя та мають теоретичне та практичне значення для сучасної психології особистості.

Наукова новизна та теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

здійснено системний розгляд феномена самоприйняття особистості як чинника розладів харчової поведінки;

розкрито психологічні особливості та закономірності взаємозв'язку самоприйняття з образом тіла та надмірною вагою;

розроблено теоретичну модель самоприйняття особистості як холістичного феномена;

розкрито роль внутрішніх ресурсів, інтеграція яких сприяє розвитку позитивного самоприйняття особистості;

доповнено наукові уявлення про психологічні ресурси збереження і зміцнення позитивного самоставлення особистості;

доведено, що позитивне самоприйняття особистості досягається шляхом актуалізації її внутрішніх ресурсів особистості, що сприяють резистентності до впливу факторів стресу, задоволеністю собою та психологічному благополуччю;

дістало подальшого розвитку обґрунтування шляхів і засобів підвищення позитивного самоприйняття особистості.

5. Практичне значення результатів дисертаційної роботи.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що визначені структура та психологічні особливості розвитку позитивного самоприйняття як чинника корекції розладів харчової поведінки особистості; запропонований методичний інструментарій комплексного дослідження особистісних чинників формування порушень харчової поведінки; здійснено операціоналізацію взаємозв'язку розладів харчової поведінки з внутрішніми ресурсами особистості, що дає можливість застосовувати отримані результати дослідження в корекційних програмах покращення якості життя, задоволеності життям, сприяння самореалізації, психологічному благополуччю тощо. Положення дисертації можуть бути використані при розробці навчальних курсів з психологічного консультування, основ психотерапії, соціально-психологічного тренінгу, що сприятиме підвищенню якості професійної підготовки фахівців

соціономічних професій. Отримані результати дослідження можуть бути застосовані в практиці різних психологічних служб для розробки програм подолання проблем суб'єктивного відчуття зниження цінності життя.

6. Оцінка структури та обсягу дисертації, її мови та стилю.

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення, а також оформленням відповідає вимогам постановою КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44 та вимогам освітньо-наукової програми (27657 Психологія розвитку особистості у сучасному соціокультурному та освітньому просторі).

Дисертація написана українською мовою, науковим стилем мовлення; складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків. Основний обсяг складає 188 сторінок. Робота містить 37 таблиць, 4 рисунка та 8 Додатків. Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок. Список використаних джерел включає 174 позиції, із них 125 іноземними мовами.

7. Результати перевірки роботи на академічний плагіат. Дисертаційна робота була перевірена автоматизованим сервісом пошуку плагіату Unicheck. Результати перевірки зафіксовано в звіті ID 1016018643 від 18.12.2023 р. і довели, що дисертаційна робота Ремесник Наталі Юріївни є результатом самостійних досліджень, оригінальна і не містить елементів академічного плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати та тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

8. Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження було оприлюднено та обговорено на ряді наукових та науково-практичних заходів, серед яких: 19th International Training Seminar (ITS) of the Word Association for Positive and Transcultural Psychotherapy (WAPP) (Wiesbaden, Germany, 2018); VII Word Congress for Positive and Transcultural Psychotherapy (Kemer, Turkey, 2019); науково-практичному заході «Фестиваль психологічних методик»

(Київ, 2019); 21st International Training Seminar for Positive and Transcultural Psychotherapy, 2020 (online); 22-nd International Training Seminar for Positive And Transcultural Psychotherapy, 2021 (online); Міжнародній науково-практичній конференції «Допомога людині в турбулентних обставинах: досвід міжнародного проєкту» (Київ, 2021); Second Online World Conference on Positive and Transcultural Psychotherapy, 2023; International Training Seminar on Positive Psychotherapy, 2023.

9. Публікації. Результати наукового дослідження повністю опубліковані в 7 наукових працях: 3 статтях у фахових виданнях, затверджених МОН України, 2 із яких входять до міжнародних наукометричних баз даних; 1 стаття – у науковому періодичному виданні інших держав, що індексуються міжнародною наукометричною базою даних Scopus; 3 публікації – в інших наукових виданнях і збірниках матеріалів наукових конференцій.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях із психології, внесених до переліку, затвердженого МОН України:

1. Ремесник Н. Ю. Взаємозв'язок захисних механізмів та формування Я-концепції особистості. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Т. VI. Психологія обдарованості. Вип. 14. 2018. С. 388-395. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v6/i14/47.pdf>

Статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних:

2. Ремесник Н. Ю. The Features of Personal Psychological Traits in People with Overweight. *Український психологічний журнал: Збірник наукових праць. Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. № 2 (18). 2022. С. 124-135. DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2022.2\(18\).7](https://doi.org/10.17721/upj.2022.2(18).7)

3. Ремесник Н. Ю. Психологічні основи корекційної програми самоприйняття людей з надмірною вагою. *Український психологічний журнал: Збірник наукових праць. Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. № 1 (19). 2023. С. 132-144. DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2023.1\(19\).8](https://doi.org/10.17721/upj.2023.1(19).8)

Статті у зарубіжних періодичних наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних (Scopus):

4. Fedko S. L., Kurbatova A., Remesnyk N., Matviienko I., Parasiei-Hocher A., Kryvda N., Hussin F. E. Cultural Awareness in Contemporary Mental Health Practice. *Wiadomości Lekarskie*. Vol. LXXIV, issue 11, part 1. 2021. P. 2762-2767. DOI: 10.36740/WLek202111114

Статті та тези апробаційного характеру:

5. Ремесник Н. Ю. Самоприйняття особистості як важлива складова щастя. *Щастя та сучасне суспільство: збірник матеріалів міжнар. наук. конференція. (Львів, 20-21 бер. 2020 р.).* Львів, СПОЛОМ, 2020. С. 208-212. DOI: <https://doi.org/10.31108/7.2020.55>

6. Сердюк Л. З., Ремесник Н. Ю. Психологічні особливості корекції самоприйняття в складних умовах життєдіяльності. *Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції.* К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2023. С.141-144.

7. Ремесник Н.Ю. Самоприйняття як чинник порушення харчової поведінки особистості. *Перша Всеукраїнська науково-практична конференція з адиктології: матеріали науково-практичної конференції, 16-17 вересня 2023 року: Зб. матеріалів / За ред. С.Д. Максименка.* Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. С.124 -128

URL: lib.iitta.gov.ua/736608/2/Zbirnyk%20conf%20adictolog2023.pdf

10. Апробація основних результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено в практику роботи Південноукраїнського інституту психології, психотерапії і управління (довідка №18 від 21.11.2023 р.); Центру Позитивної та Транскультуральної Психотерапії «Терра-баланс» (довідка № 7 від 30.09.2023 р.)

Результати дисертаційного дослідження Н.Ю. Ремесник було обговорено і схвалено під час публічної презентації на розширеному засіданні лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, за підсумками якої було прийнято рішення:

ВВАЖАТИ, що дисертація Ремесник Наталі Юріївни «Особливості психологічної корекції самоприйняття людей з надмірною вагою» за актуальністю, вираженою науковою новизною, незаперечним практичним значенням для розвитку вітчизняної психології, за змістом та оформленням відповідає вимогам п.п. 6, 7, 8, 9 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» №44 від 12 січня 2022 р., а також напрямку досліджень освітньо-наукової програми Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України із спеціальності 053 Психологія, галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки.

РЕКОМЕНДУВАТИ Ремесник Наталі Юріївні звернутися до Вченої ради Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України із заявою про утворення разової спеціалізованої вченої ради з метою прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації **«Особливості психологічної корекції самоприйняття людей з надмірною вагою»** щодо присудження здобувачці ступеню доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Головуюча на розширеному засіданні
лабораторії психології особистості
імені П.Р.Чамати, доктор психол. наук,
старший дослідник

Олена ЧИХАНЦОВА

Власноручний підпис
Чиханцової О.
СТВЕРДЖУЮ
Вчений секретар
Інституту психології
імені Г.С. Костюка
НАПН України